

LEVR GWELADENNIÑ

Marzharvest ag an Indez

AG AODOÙ AN INDEZ
DA ROUANTELEZH FRAÑS

Ag aodoù an Indez da Rouantelezh Frañs, en ur dremen dre Bersia, e vezer pedet gant mirdi Kompagnunezh an Indez da zizoleiñ al lien-kotoñs livet pe moulet giz an Indez : « lien Indez ».

Priziet e oa ar chemet kozh-douar-se en Azia a-bezh. Adal ar XVIIvet kantved e oa bet dizololet ar varc'hadourezh-se gant implijidi Kompagnunezhioù an Indez ; en deroù e talvezent dezhe da vonreiz eskemm en Azia evit prenañ ar spisoù. Pa ginnigas ar Vreizhveuridi ar gwiadennoù lirzhin bleunioù warne d'ober fratikoù en Europa e krogjont d'ober berzh, ha kenderc'hel a reas an traoù evel-se betek fin an XVIIIvet kantved.

Réalisée par le musée de la Compagnie des Indes en partenariat avec le musée de l'impression sur étoffes de Mulhouse, cette exposition a été financée par la Ville de Lorient, la Direction Régionale des Affaires Culturelles de Bretagne et le Conseil Général du Morbihan.

Diskouezadeg ag ar 6 a viz Mezheven d'ar 14 a viz an Azvent 2009 e Gwikadell Porzh-Loeiz

Ag an Indez da Europa, en ur dremen dre Bersia

Aozet eo an diskouezadeg tro-dro d'ar poloù douaroniel ma veze kaset al lienoù livet : an Indez hag ar broioù arall ag Azia da gentañ, rouantelezh Persia da c'houde hag Europa en diwezh.

Semis de fleurettes à fond beige

MISE© Musée de l'impression sur étoffes, Mulhouse, David Soyer

An doareoù da voullañ war gwiadenoù en Indez

An intrusadoù a vez implijet ar muiañ zo oksidennoù metalek : an hal houarn hag an alum. Gante e c'heller lakaat al livioù da badout war ar gwiadoù.

An div livuzenn bennañ eo an indigo evit al livioù glas hag ar wrizienn-ruz, evit hollad al livioù ruz.

O dougen a rae ar wazed evel saeoù diabarzh ; plijout a rae d'ar merc'hed o dougen evel karakoioù, brozhioù pe saeoù, ha pa vefe ret o diskouez an nebeutañ ar gwellañ abalamour d'al lezennoù berz.

Pa oa bet torret ar berz e 1759, ha pa oa bet desket an teknikoù gwiadiniñ ha moullañ war ar gwiadenoù e oa bet kroget d'ober lien giz an Indez e Frañs.

Caraco de femme en indienne

MISE© Musée de l'impression sur étoffes, Mulhouse, David Soyer

An intrusadoù hag al livuzennoù a c'hell bout lakaet war al lien gant daou zoare :

- gant ar c'halam, un tamm korzenn bambouz beget-mat ha ganti ul lestrad liv ; en degouezh-se e vez « livet » al lien
- gant ur plankenn koad engravet gant an tres dibabet ; en degouezh-se e vez « moulet » al lien

An daou deknik a c'hell bout implijet war ar memes lien.

Evit moullañ ul lien ez eo ret tremen dre veur a bazenn : prientiñ al lien, lakaat ar c'hoar, lakaat an intrusadoù, tremen al lien er c'hibelladoù livioù, lakaat da virviñ, naetaat ha sec'hiñ war-lerc'h pep livadur.

Met ken sot e oa an dud gant « lien an Indez » ma oa bet berzet penn-da-benn gwerzhañ ar gwiadoù-se e-pad un tri-c'hard kantved evit gwareziñ gwiaderion Frañs. Kendalc'het e veze d'o gwerzhiñ er rouantelezh avat, gant trafikerion oberiant. Berzet e oa gwiskañ an dilhad-se, koulskoude, edan boan da vout kaset d'ar galeoù a-hed ar vuhez, ha p'o gwerzhed e c'helled bout kaset d'ar groug.

Da gentañ e kinklas Europiz diabarzh o zier gant lienennoù an Indez. Talvout a rae ar « palemporou », un anv a za ag ar ger hindi « palang » (gwele) hag ar ger perseg « push » (goleiñ), da lennoù-gwele met implijet e vezent dreist-holl da ballennoù-moger.

Goude ma oa bet kinklet diabarzh an tier gante e oa bet implijet lien an Indez d'ober dilhad. Buan o doa gwelet Europiz ar splot a c'hellent tennañ ag al lienennoù fresk-se, aes da gannañ, kinklet gant tresoù arallvro a bep seurt, warne livioù flamm ha padus, ha na oant ket gwall ger, ouzhpenn.

Palempore aux poissons, détail

MCI© Robert Le Gall / Service historique de la Défense, département Marine, Lorient

Lien Indez evit an Indez hag Azia

Tud Europa, pa ziazezjont kontlec'hioù en Indez, a zizoloas un danvez a oa boas an implij anezhañ en Indez, al lienennoù-kotoñs livet, diglink pe kinklet get tresoù.

Al lien-kotoñs, a veze implijet kalz d'ober dilhad, re ar merc'hed dreist-holl, a dalveze ivez da ballennoù-moger, a veze lakaet war wel e diabarzh an temploù sakr.

Al « lienennoù livet »-se zo disoc'h daou chemet dibar na vezent ket mestroniet en Europa d'ar c'houlz-se :

- Produiñ kotoñs a-vras. Ne oa nemet en Indez e ouied nezañ ha gwiadiñ a-vern al lien-se. Ar framm anezhañ zo eeun : an anneauenn hag ar steuñvenn a-groaz a ra d'ar gwiad bout plaen hag ingal, ar pezh zo ret-holl evit moullañ a-zoare.
- Stagañ war ar gwiadoù livoù a c'hell padout ouzh ar c'hannañ alies hag ouzh an heol.

Fragment d'un kalamkari, épisode de la vie de Krishna
MISE© Musée de l'impression sur étoffes, Mulhouse, David Soyer

Dre ma veze mestroniet gante, abaoe kantvedoù, an div deknologiezh-se, liammet strizh an eil ouzh eben e oa gouest artizaned an Indez da vastañ da ezhommoù an estrenvro, re Europa ha Persia dreist-holl.

Persia

Persia, d'ar mare-se, a oa ur greizenn vras evit ober gwiadoù ; rak liammet e oa ar rouantelezh ouzh an Indez da vare an impalaeriezh Voghol ; tennañ a rae gounid, moarvat, ouzhpenn an ezporzhiadennoù gwiadoù, ag an treuzkas teknologiezhioù indezat evit moullañ war wiadoù. Evel ma vez lâret « lien an Indez » e veze komzet a « lien Persia » evit al lienennoù a veze graet e Persia pe a veze kaset dre Bersia.

Abalamour d'an eskemmoù teknologel ha kenwerzhel a veze etre an div vro ez eo diaes gouzout ha graet e oa lienennoù zo en Indez gant Indeziz, en Indez gant artizaned a Bersia pe c'hoazh e Persia.

Tapis de prière

MISE© Musée de l'impression sur étoffes, Mulhouse, David Soyer

Evit Europa

Kompagnunezh an Indez a rae he mad, e dibenn ar XVIIvet kantved, a rannadur Stad Indez evit staliañ logelloù ha kontlec'hioù en teir rannvro vras ma veze graet gwiadoù, e Surat da gentañ-penn, e Gujarat, ha goude war aod Koromandel hag e Bengal.

Dont a reas ar gwiadoù indezat da vout preder brasañ implijidi ar Gompagnunezh.

Gwiadoù an Indez a rae betek an $\frac{3}{4}$ a gargadoù ar 1250 lestr paramantet gant ar Gompagnunezh c'hall etre 1719 ha 1769, ag aod Koromandel da borzh an Oriant.

Brassière

MCI© Robert Le Gall / Service historique de la Défense, département Marine, Lorient

N'eo ket ret implijout un intrusad evit livañ gant an indigo : trawalc'h eo soubañ ar wiadenn en ur gibellad indigo evit ma vefe livet penn-da-benn he gorreenn. Setu ma vez ret gwarezin gant koar an takadoù na rankont ket bout lakaet e glas. « Livañ dre wareziñ » eo anv an doare-se da ober.

Evit ar wrizienn-ruz, en eneb, ez eo ret ober gant an intrusadoù. Ur wezh lakaet an intrusad ez eo ret neuze soubañ al lien en ur gibellad diwar wrizienn-ruz : ne stag al liv nemet ouzh an takadoù zo bet intret gant intrusadoù en a-raok. En ur c'hoari gant aozadur an intrusadoù e c'hell al livadenour endevout un dibab ledan a livioù ruz é vont ag ar roz d'ar gell-teñval.